

Правові й етичні проблеми організації взаємодії адвоката із суб'єктами судово-експертної діяльності в контексті Європейських стандартів

Юрій Григоренко

аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури, Національний університет «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України; заступник голови комітету з експертного забезпечення адвокатської діяльності, Національна асоціація адвокатів України, м. Одеса, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7838-3290>, e-mail: attorney.grygorenko@gmail.com

Сформульовано й описано правові та етичні проблеми взаємодії адвоката з експертами з урахуванням європейських стандартів ЕСВА, ССВЕ й інноваційних підходів експертного забезпечення правосуддя.

Ключові слова: адвокат; судово експертиза; етичні стандарти; європейські практики; гаряча лінія експертної підтримки.

Legal and Ethical Problems of Lawyer's Interaction With Forensic Experts in the Context of European Standards

Iurii Grygorenko

The report formulates and describes the legal and ethical problems of interaction between a lawyer and experts, taking into account the European standards of ECBA, CCBE and innovative approaches to expert provision of justice.

Keywords: lawyer; forensic examination; ethical standards; European practices, expert support hotline.

На сучасному етапі судово-правової реформи й імплементації європейських стандартів правосуддя актуалізуються проблеми ефективної взаємодії адвокатів із суб'єктами судово-експертної діяльності. Відповідно до принципу змагальності, адвокат має рівні з прокурором можливості щодо збирання та подання доказів, включно із використанням спеціальних знань. Однак на практиці ці можливості часто обмежені недосконалістю визначення організаційно-правових і процесуальних засад взаємодії адвокатів з експертами.

Європейський досвід демонструє важливість створення єдиних стандартів експертного забезпечення

правосуддя. Проєкт AGIS «Safeguarding the use of expert evidence in the European Union» (2008) Європейської асоціації кримінальних адвокатів (ЕСВА) за участю представників 15 держав-членів ЄС і Норвегії присвячено процедурам збирання, обробки, аналізу, інтерпретації та представлення експертних доказів, а також процесуальним гарантіям, необхідним для забезпечення їх надійності [1].

Стандарти Ради адвокатур та юридичних товариств Європи (ССВЕ), що представляє понад 500 000 європейських юристів, установлюють загальні правила професійної поведінки для транскордонної практики та вирішення проблеми «подвійної

деонтології» [2]. Британська модель, представлена у керівних принципах *Crown Prosecution Service ma Criminal Procedure Rules 2020*, демонструє найбільш розвинену систему регулювання взаємодії адвокатів з експертами, де обов'язок експерта існує перед судом і має пріоритет над зобов'язаннями перед стороною [3].

Дослідження Європейського парламенту *Civil-law expert reports in the EU: national rules and practices* (2015) з'ясувало, що континентальні правові системи й системи загального права висувають ідентичні вимоги до компетентності, незалежності, суб'єктивної та об'єктивної неупередженості експертів, однак спосіб набору і призначення експертів значно різняться, що підриває довіру до експертних висновків [4].

В Україні актуальність дослідження підвищується у зв'язку з презентацією у 2025 році пілотного проєкту гарячої лінії судово-експертної підтримки Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» та обговоренням проблемних питань нормативно-правового регулювання судово-експертної діяльності, включно із дисциплінарною відповідальністю експертів та адвокатів.

Правові засади взаємодії містять організаційні та процесуальні принципи, відображені в правових нормах процесуальних кодексів України (КПК, 2012; ЦПК 2017; КАС 2017), Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (2012) і Законі України «Про судову експертизу» (1994). До правових засад належать:

порядок призначення експертиз за ініціативою адвоката, система гарантій реалізації прав адвоката щодо звернення до суб'єктів судово-експертної діяльності, юридичні механізми оскарження експертних висновків і стандарти їх процесуальної оцінки.

Етичні засади взаємодії врегульовано Правилами адвокатської етики (2017) і професійними стандартами діяльності судових експертів. Ефективна взаємодія адвоката з експертами залежить не лише від правових процедур, а й від дотримання професійних стандартів поведінки й етичних норм, гармонізованих з європейськими практиками. Особливу увагу необхідно приділити запобіганню конфліктам інтересів, забезпеченню незалежності й об'єктивності експертів, дотриманню конфіденційності та професійній відповідальності.

Система гарантій адвокатської діяльності у відносинах з експертами потребує вдосконалення. Необхідним є запровадження механізмів дисциплінарної відповідальності за порушення стандартів взаємодії, створення системи контролю якості експертних послуг і забезпечення доступності експертного забезпечення для адвокатів на засадах рівноправності сторін.

Інноваційні форми взаємодії представлені пілотним проєктом гарячої лінії судово-експертної підтримки, який передбачає консультативну допомогу адвокатам з питань призначення та проведення експертиз, роз'яснення процесуальних аспектів взаємодії, надання методичних рекомендацій щодо формулювання запи-

тань експертам та оцінки висновків експертів. Функціонування такої системи потребує чіткого процесуального регулювання та визначення меж консультативної допомоги з урахуванням принципу незалежності експертів.

На основі аналізу іноземного досвіду можна виокремити провідні напрями вдосконалення взаємодії адвоката з експертами в Україні: адаптація стандартів *ССВЕ* щодо професійної поведінки адвокатів під час роботи з експертами; запровадження механізмів контролю якості експертних послуг за британською моделлю *Forensic Science Regulator*; удосконалення процедур призначення експертів за ініціативою адвоката з урахуванням принципу змагальності; створення системи безперервної

освіти для адвокатів з питань судової експертизи; розроблення методичних рекомендацій щодо оцінки експертних висновків адвокатами.

Висновки

Ефективна взаємодія адвоката із суб'єктами судово-експертної діяльності є важливою умовою забезпечення якості правосуддя та реалізації принципу змагальності. Удосконалення правових та етичних засад такої взаємодії з урахуванням європейських стандартів *ЕСБА*, *ССВЕ* й інноваційних підходів сприятиме підвищенню ефективності адвокатської діяльності, гармонізації національного законодавства з європейськими нормами та розвитку системи експертного забезпечення правосуддя в Україні.

Перелік джерел посилання

1. European Criminal Bar Association. Expert Witnesses. AGIS Project «Safeguarding the use of expert evidence in the European Union». URL: <https://www.ecba.org/content/index.php/working-groups/past-projects/expert-witnesses> (дата звернення: 19.08.2025).
2. Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE). Model Code of Conduct for European lawyers. 2021. URL: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_CoC/EN_DEONTO_2021_Model_Code.pdf (дата звернення: 19.08.2025).
3. Crown Prosecution Service. Expert Evidence. Legal Guidance. URL: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/expert-evidence> (дата звернення: 19.08.2025).
4. Civil-law expert reports in the EU: national rules and practices. European Parliament. Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs. 2015. PE 519.211. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/519211/IPOL_IDA\(2015\)519211_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/519211/IPOL_IDA(2015)519211_EN.pdf) (дата звернення: 19.08.2025).